

benéznie, mégpedig az üvegyárak megszüntének száraz tényével. Amíg a Trianon előtti Magyarországon negyven üvegyár működött, ez a szám mára alig néhányra zsugorodott, jelentősen drágítva az igényes kisebb sorozatok, illetve a nagy léptékű szabadtéri projektek kivitelezését, s nehezítve az üvegfúvással való folyamatos kísérletezést.

Az üveges műfajok általános képének, múltjának és jelenének megrajzolásán túl Varga tanulmánya bővebben tárgyalja a hazai üvegművészet jellegzetesebb képviselőinek egyéni munkásságát, a harmincas évektől napjainkig. A kötet gerincét képező adattár lexikálisan dolgozza fel az alkotók munkásságát, és minden szerzőtől egy-egy reprodukciót közöl. Ezt követi, mintegy záradékként, a szakmai szervezetek tevékenységének bemutatása, jelesül a Magyar Üvegművészeti Társaságé, a Fiatal Üvegművészek Egyesületé, a Goszthony Mária Alapítvány – Nemzetközi Üveg Alkotótelepé, valamint a szakmai tanácskozásoké.

A *magyar üvegművészet* című publikáció újabb fontos adalék a hazai művészet összképének megalkotásához, és méltán zárkózik fel az olyan kapitális kiadványok sorába, amilyen kerámiaművészetünk 1999-es adattárának közreadása volt.

SZOMBATHY BÁLINT

(Szerkesztette Keszthelyi Ferencné és Wehner Tibor; Képző- és Iparművészeti

Lektorátus, Budapest, 2006,
444 oldal, ármejjelölés nélkül)

E. CSORBA CSILLA:

Máté Olga fotóművész

Nagy szerencséje a honi fotográfiának, hogy E. Csorba Csilla, a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatója nemcsak a betű, de a kép avatott ismerője és barátja is. Elég, ha csak értékes és vonzó kiállítású könyveire gondolunk, melyeket a honi fényképművészet tárgyában publikált már eddig is. Legutóbb Máté Olgáról, az újráfelfedezett, de még ma sem kellően ismert és méltányolt magyar fotóművészről írt monográfiáját vehettük kézbe. S mennyire jó érzéssel tettük ezt!

E. Csorba Csilla nem olyan, mint az önző színész, aki saját kiválósága tudatában képes lejátszani a többieket a színpadról. Publikációiban a szöveg mindig harmonikusan illeszkedik a képekhez. Pontosan tudja, milyen nagy a kép önkifejező, önprezentáló ereje, s mennyire fölösleges megterhelni azt a szavak gyakran öntetszelgő áradatával.

Kaszta Móni, a monográfia tervezője pedig igazi alkotótárs volt. Máté Olgáról, a 19–20. század fordulóján, majd a 20. század első évtizedeiben alkotó izgalmas, szuverén nőről olyan könyvet tervezett, amely

a maga tipográfiai eszközeivel idézi meg a magyar fotóművészet nagy korszakait. Visszafogottan dekoratív, jól áttekinthető, mesterien használja a Mátéhoz annyira illő meleg színtónusokat díszítésre és értelmezésre is. Kaszta Móni pontosan tudta, hogy olyan egységben kell „tálcálni” a vizuális részeket és a szöveget, amely szinte észrevétlenül vezeti végig az olvasó szemét és gondolatait ennek a kivételes nőnek az életén, működésén és azokon a történeti korszakokon, amelyeket a szerző érinteni fontosnak gondolt.

Máté Olga az elsők között kezdett nőként fotográfiával foglalkozni, s hamarosan nemcsak a magyar, de a világ élvonalába jutott. 1961-ben azonban nélkülözésben, szinte teljesen elfeledve halt meg. Ha azt mondjuk, küzdelmes élete volt, keveset állítunk. Viszonylag későn ment férjhez Zalai Béla filozófushoz, aki akkor kétgyermekes özvegy fiatalember volt. A boldog házasságot a férj korai halála – tífusz az első világháború egyik frontján – hamar lezárta. Nem édes gyerekeit nagy szeretettel és küszködve nevelte; üldözték 1919 után, bujkált a nyilas érában, idős korában meg kellett élnie lánya elvesztését. 1945 után senkinek sem jutott eszébe, hogy él itt egy pár évtizede még világszerte ünnepezt művész. Az a fotográfiai szemlélet és azok a stílu-

sok, amelyek meghatározták pályáját, nem illeszkedtek a kor ízléséhez.

Holott az 1910-es években, már gyakorló fotográfusként, a legjobbaknál folytatott magántanulmányokat. Német mesterei, Hugo Erfurth és Rudolf Dürkhoop modellként is felfigyeltek rá, Máté pedig a portré és a korszak kísérletező művészeti irányzata, a piktorialista fotó mestere lett. Lányrajzú és nemes eljárásokkal (ezek különleges, egyedi munkával, kis szériában előállított fényképeket eredményeznek) készült művei többféle műfajban is világsikert arattak. Az aktfényképezés kiválósága volt, s a portré műfajában a legjobbakkal, Székely Aladárral, Rónai Dénessel és Pécsi Józseffel emlegették együtt. Teljes joggal.

A múlt századvég szellemi progressziójának holdudvarában alkotott, s szinte természetes, hogy a hazai feminizmussal és az ahhoz szorosan kapcsolódó mozgásművészettel is hamar kapcsolatba került. Részt vett a Vasárnapi Kör életében, barátai között tudhatta a haladó társadalomtudomány, képzőművészet és irodalom legjobbjait. Barátságban volt Rippl-Rónaival, s nemcsak a festőről, de bálványozott modelljéről, Fanellájáról is készített felvételt. Remek portrét láthatunk tőle a monográfiában többek között Osvát Ernőről, Balázs Béláról, Babits Mi-

hályról, Kaffka Margitról, a Dienes házaspárról, József Attila szerelméről, Vágó Mártáról vagy a mozgásművészet nagyasszonyáról, Madzsarnéről.

Egy kicsit félve mondom, mert bizonyára lesznek, akik félreértik, de ez egy női könyv. Olyan szép, finom, és annyi érzékenységgel készült, hogy

ha letakarnák a szerző és a tervező nevét, akkor is kitalálnám: nők csinálták. Olyan igényesek és alázatosak, amilyen Máté Olga maga is volt.

SZARKA KLÁRA

(Petőfi Irodalmi Múzeum – Helikon Kiadó, Budapest, 2006, 208 oldal, 3500 Ft)